

Fuad Köprülü'nün "Türk Musikisi Tarihi" Başlıklı Yazısının Çevirisi

The Translation of Fuad Köprülü's Article on the History of Turkish Music

İdris Çakıroğlu¹

¹Öğr. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, Kırıkkale, Türkiye

ORCID: İÇ, 0000-0003-3329-1070

Sorumlu yazar/Corresponding author:

İdris Çakıroğlu,
Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Müzik Bölümü, Kırıkkale, Türkiye
E-posta/E-mail: idriscakiroglu@kku.edu.tr

Başvuru/Submitted: 01.05.2019

Revizyon Talebi/Revision Requested:
16.07.2019

Son Revizyon/Last Revision Received:
01.11.2019

Kabul/Accepted: 04.11.2019

Online Yayın/Published Online: 03.01.2020

Atıf/Citation:

Çakıroğlu, İdris. "Fuad Köprülü'nün "Türk Musikisi Tarihi" Başlıklı Yazısının Çevirisi." *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 21, 1 (2020): 205-212.
<https://doi.org/10.26650/oba.559657>

ÖZ

İstanbul Darülfünunu Türk Edebiyatı Tarihi müderrisi Mehmet Fuad Köprülü, *Tevhid-i Efkâr*'da 1924 yılında yayınlanan "Türk Musikisi Tarihi" başlıklı makalesinde, müzikolog ve besteci Rauf Yekta Bey'in daha önce Paris'te yayımlanan "La Musique turque" (Türk Müziği) başlıklı yazısından övgüyle bahsetmiş ve yazının içeriğini özetlemiştir. Hem Köprülü'nün hem de Rauf Yekta Bey'in makaleleri, Türk Müziği Tarihi bakımından ayrı ayrı önemlidir. Köprülü, makalesinin sonunda, Rauf Yekta'dan bilimsel nitelikte bir "millî musiki" yazısı yazmasını istemektedir. Burada "millî musiki" denilen müzik Türk halk müziğidir. Peki, Türk halk müziğini "millî" kılan sebepler nelerdir? Neden "millî musiki" denilen bir anlayış var olmuştur? Bu müziğe atfedilen "millî"lik Rauf Yekta Bey'in bahsettiği "Türk Musikisi"nde yok mudur? Tüm bu soruların cevapları, yazıların kaleme alındığı dönemde etkili olan "Milliyetçilik" akımı ile yakından ilişkilidir. Osmanlı'nın son yıllarında başlayan bu akım, Türkiye'deki müzik kültürünü de derinden etkilemiştir. Köprülü'nün yazısının burada sunulan çevirisi, "millî musiki" düşüncesinin oluşma nedenlerini ve sürecini göstermek amacıyla yapılmıştır.

Anahtar sözcükler: Türk müziği, Türk Musikisi Tarihi, Rauf Yekta Bey, Mehmet Fuad Köprülü

ABSTRACT

Mehmet Fuad Köprülü, professor of the History of Turkish Literature at the Istanbul Darülfünun in an article titled "Türk Musikisi Tarihi" (History of Turkish Music, *Tevhid-i Efkâr*, 1924), praised and reviewed Rauf Yekta Bey's article "La Musique turque" formerly published in Paris. Köprülü, in the aforementioned article, had proposed that Rauf Yekta Bey write about "millî musiki" (national music) which is meant to be Turkish folk music. What are the reasons that make Turkish folk music "national"? Why and how did a concept called "national music" emerge? Why is the national character attributed to Turkish folk music not present in the "Turkish Music" mentioned by Rauf Yekta Bey? The answers to all these questions are closely related to the nationalistic movement that

was deeply influential on musical culture. The current transliteration of Köprülü's Ottoman Turkish article into Latin script was completed in order to document the emergence of the concept of "national music" in Turkey.

Keywords: Turkish music, History of Turkish Music, Rauf Yekta Bey, Mehmet Fuad Köprülü

Giriş

Mehmet Fuad Köprülü (1890-1966), "Türk Musikisi Tarihi" isimli makalesinde (*Tevhid-i efkâr*, 1924), Rauf Yekta Bey'in (1871-1935) Fransızca yayımlanan "La Musique turque" (Türk Müziği) başlıklı yazısından övgüyle bahseder ve yazının içeriği hakkında özet bilgiler verir. Rauf Yekta'nın bu yazısı Orhan Nasuhioğlu tarafından 1986 yılında Türkçeye çevrilmiştir. Köprülü, makalesinin sonunda, "millî Türk musiki" dediği Türk halk musikisi hakkında Rauf Yekta Bey'den ilmi bir yazı kaleme almasını diler. Hem Köprülü'nün tanıtımını yaptığı Rauf Yekta Bey'in anılan yazısı hem de Köprülü'nün bu yazıya yönelik makalesi ayrı ayrı öneme sahip yazılardır. Rauf Yekta Bey'in yazısı, Türk müziği hakkında çok önemli bilgiler verirken aynı zamanda Türk müziğine oryantalist bir bakış açısı ile bakan müsteşirlere de bir cevap niteliğindedir. Köprülü'nün makalesini önemli kılan husus, Rauf Yekta'dan aynı hassasiyetlerle bilimsel nitelikte bir "millî musiki" yazısını yazması dileğidir. Burada "millî musiki" denilen müzik, Türk halk müziğidir. Peki, Türk halk müziğini "millî" kılan sebepler nelerdir? Neden "millî musiki" denilen bir anlayış var olmuştur? Bu müziğe atfedilen "millî" lik Rauf Yekta Bey'in bahsettiği "Türk Musikisi"nde yok mudur? Tüm bu soruların cevapları, her iki yazının kaleme alındığı dönemlerde etkili olan "Milliyetçilik" akımıyla ilişkilidir. Osmanlı'nın son döneminde başlayan ve etkisini birçok alanda hissettiren bu akımın müzik kültürü üzerinde de çok önemli etkileri olmuştur. Mehmet Fuat Köprülü gibi önemli bilim insanlarını da etkilemiş olması doğaldır. Bu çeviri çalışması, "millî musiki" düşüncesinin oluşma nedenlerini ve Türk müziği tarihi için önemini göstermek amacıyla yapılmıştır.

Köprülüzade Mehmed Fuad, "Türk Musikisi Tarihi" *Tevhid-i Efkar*, 28 Kânunusani 1924

Rauf Yekta Bey'in "*Dolagrov*" [Librarie Delagrave] tarafından neşredilen [yayımlanan] *Musiki Ansiklopedisi*'ndeki eseri hakkında.

Millî tarihimizin en mühim ve şüphesiz en meçhul şubelerinden biri olan musiki tarihimiz mevzu bahis olunca, Rauf Yekta Bey'i hatırlamamak kabil [mümkün] değildir. Rub' asrı [çeyrek yüzyılı] mütecevaz [aşkın] bir zamandan beri Türk musikisini tedkik [inceleme] ve izaha [açıklamaya] hasr-ı hayat eden [hayatını adayan] bu kıymetli mütehassıs [uzman], ahiren [son zamanlarda] bütün tedkikatının [incelemesinin] bir zübdesi [özeti] olmak üzere, Türk musikisine dair yeni ve toplu bir eser neşretti ki muhtelif [çeşitli] nokta-i nazardan

[açılardan] şayan-ı ehemmiyettir [önemlidir]. Evvela bu mevzua [konuya] dair şark [doğu] ve garpta [batıda] şimdiye kadar bu derece etraflı, umumi [genel] ve müdekkikane [ayrıntılı] ile incelenmiş] bir eser yazılmamıştır; saniyen [ikinci olarak] tabii “*Dolagrov*” un uzun senelerden beri birçok mütehasşisların müşterek [ortak] faaliyet ve himmetiyle [çabalarıyla] vücuda getirmeye çalıştığı büyük “Musiki Ansiklopedisi” gibi beynelmilel [uluslararası] kıymeti haiz [değere sahip] bir külliyyat içinde neşredilmesi, yalnız muharrir-i fâzılı [erdemli yazarı] için değil bütün Türk milleti için mucib-i fahr [övünme sebebi] ve şereftir. Muharririn fert-ı tevazuundan [aşırı alçak gönüllüğünden] dolayı bu eserin neşrinden memleketimiz erbab-ı ilim ve tefekkürü [fikir ve ilim insanları] hâlâ bi-haber [habersiz] bulunuyor. İşte bu küçük makale, bizim için bu kadar büyük ve mühim bir hadise-i ilmiyeyi [bilimsel olayı] memlekete tanıtmak ve Rauf Yekta Bey’e Türk harsı [kültürü] namına borçlu olduğumuz vazife-i tebrik ve şükran-ı eda [teşekkür] etmek gayesini istihdaf [hedef] etmektedir.

İnce harflerle dizilmiş büyük hacimde ve her sahifesi iki sütuna münkasım [bölünmüş] bulunan ansiklopedinin “2945 ila 3065” sahifelerini işgal eden bu Türk musikisi faslı [bölümü], mahiyeti [içeriği] itibarıyla Türk musikisi hakkındaki bütün malumatı [bilgiyi] hülâsaten [özet olarak] ihtiva etmektedir [içermektedir]. Bu cins umumi ve terkiбі [birleştirilmiş] eserlerde, vuzuhu [açıklığı] gaybetmeksizin hülâsa yapabilmemin müşkilatını [zorluğunu] bi’n-nefs [bizzat] tecrübe edenler, muharririn bu hülâsaya vücuda getirebilmek için ne kadar yorulduğunu kolayca teslim ederler. Bilâtereddüt [şüphesiz] iddia edebiliriz ki, muharrir bu geniş mevzuu öyle yüz yirmi yüz otuz sahifeye sıkıştırmak zaruretinde [zorunluluğunda] olmayıp da mesela dört beş yüz sahifede mevzuunu toplasaydı, kendisi için elbette daha kolay olurdu. Rauf Yekta Bey, Türk musikisinin müstenit olduğu [dayandığı] prensiplerin izahına [açıklamasına] girmeden evvel, mevzuu, daha ziyade tenvir [aydınlatmak] için şimdiye kadar bu musiki hakkında garp müellifleri [batılı yazarlar] tarafından ileri sürülmüş bazı nazariyeleri [teorileri] tenkit [eleştirmekle] ile işe başlıyor; ve yine aynı maksatla bu meseleye ait bazı cihetlerin [yönlerin] tenvirini [aydınlatılmasını] zaruri [zorunlu] görüyor. Binaenaleyh [bu yüzden] ilk bâb [bölüm], “şark ve garp musikileri” arasındaki farklardan bahsidedir. İkinci bâb “şark musikisi dendiği zaman hangi musiki anlaşılmalıdır” unvanı altında bu musikinin mahiyetinden, işgal ettiği sahâlardan, istinat ettiği [dayandığı] nazariyelerden [teorilerden] bahsediyor; müellife [yazara] göre şark musikisi denen bu “yeksada” [tek sesli] musiki, yalnız Arapların, Acemlerin, Türklerin değil, Hintlilerin ve belki de Çinlilerin musikisini de ihtiva etmektedir. Üçüncü bâb “muhtelif şark kavimlerinin musiki nazariyeleri arasında fark” olup olmadığını uzun uzun tedkik ile olmadığı neticesini istinbat ediyor [anlamını, hükmünü çıkarıyor]. Bu izahat-ı mütekaddimeyi [geçmiş açıklamayı] müteakip [takiben], müellif dördüncü bâbda şark ve garp musikileri arasında hakikaten bir fark var mıdır, yok mudur meselesini ta’mik etmekte [derinleştirmekte] ve “melodi” itibarıyla şark ve garp musikileri arasında bir fark bulunmadığı neticesine varmaktadır. “Şarklıların menşe-i musiki [müziğin kaynağı] hakkındaki fikirleriyle bunun tarihçesinden ve bu sınaatin [sanatın]

menşe-i müştereği [ortak kökleri] hakkında bazı mülâhazattan [düşüncelerden]" bahis bulunan beşinci bâbı müteakip, Türkler arasında musikinin tarihinden bahseden mühim bir bâb gelir ki, bu bâbda pek mühim mülâhazat-ı tarihiye [tarihi düşünceler] ve bilhassa gayet zengin kitabiyat malumatı [kitap bilgisi] mevcuttur. İlk kısma [kısmın] son parçasını teşkil eden yedinci bâbda Türklerin kendi musiki nazariyeleri hakkındaki malumat-ı mevcudeleri [var olan bilgileri] hülâsa olunmuştur.

Bir müverrih [tarihçi] için şüphesiz daha ziyade haiz-i ehemmiyet [önemli] olan bu ilk faslı müteakip "Türk musikisinin nazariyesi hakkında küçük bir tecrübe" unvan-ı mütevazianesi [basit başlığı] altında, doğrudan doğruya erbab-ı musikiyi [müzik bilgisine sahip olanları] alâkadar edecek "teknik" kısım gelir. Musiki müteavaggillerine [uğraşanlarına] bu hususta bir fikir vermek için sadece buradaki bâbların isimlerini nakil ile iktifa edeceğim;

1- Türk gamı, 2- Nevi [türü], 3- Dörtlük ve beşliklerin savfı [sesli] şekilleri, 4-Türk "makam"larının teşekkülü [oluşumu], 5- Türk makamının tatbikatı [uygulaması], 6- Türklerin eski ve yeni musiki aletleri, 7- Türk musikisinin usulleri, 8- Şark makamının "armonizasyon"u.

Müellif oldukça mufassal [geniş] bir tarzda izah [açıkladığı] ettiği bütün bu mesail-i musikiyenin [musiki meselelerinin] daha kolay anlaşılması için birçok numuneler [örnekler] zikir edilmiş, metin arasına notalar ve şekiller ilave olunmuştur. Musikiye maa't-teessüf [ne yazık ki] tamamıyla bigâne [yabancı] olduğum cihetle, bu kısımların kıymeti ve ehemmiyeti ve Rauf Yekta Bey'in bazı şahsi nazariyeleri hakkında hiçbir fikrim olamaz; alâkadar olanlar o mesaili kendi aralarında halledebilirler. Yalnız şark musikisinin bütün teferruatına [ayrıntlarına] vakıf olduğu [bildiği] gibi garp musikisine de asla bigâne bulunmayan Rauf Yekta Bey gibi değerli bir mütehassısın, bütün bu mesailde en çok sahib-i salahiyet [yetki sahibi] adamımız olduğu şüphesizdir. Yalnız şark musikisini yahut sadece garp musikisini tedkik ile iktifa edenler [yetinenler], her iki cins malumata [bilgiye] muhtaç olan meselelerde ita-yı hükümde [karar vermede] asla salâhiyetar [yetkili] olamazlar. Türk musikisinin heyet-i umumiyesi [genel yapısı] hakkında mücmel [özet], fakat pek mühim ve kıymetli malumatı [bilgiyi] ihtiva [içeren] eden bu eser, sade musiki müteavaggillerine değil, milli harsa bigâne kalmak istemeyen her Türk mütefekkirine [düşünürüne] lazımdır. Muhterem müellife en samimi tebrik ve teşekkürlerimizi takdim ederken, müsaadelerine iğtiraren [sığımarak], bazı temenniyatta [isteklerde] bulunacağım;

Türk musikisi, Rauf Yekta Beyefendinin hepimizden daha iyi bildikleri vecihle [üzere], sade Arap ve Acemlerden aldığımız klasik musikiden ibaret değildir. Eski klasik edebiyatımızın haricinde nasıl bir "halk edebiyatı" mevcut ise ayrıca da halk musikimizin mevcudiyeti tabiidir. İşte yalnız Anadolu ve Rumeli'nin değil, Kırım'ın, Kafkasya'nın, Volga boylarının, Türkistan'ın Kırgız steplerinin, Altay'ın, hülâsa bugün Türk şubeleriyle meskûn

[yerleşik] bütün sahaların halk musikisi zabt [kayıt], tespit ve tedkik olunsa, Türk ruhunun musikide nasıl bir şahsiyet gösterdiği ve asırlardan beri ne gibi tahavvülata [değişime] uğradığı anlaşılırdı. Şimdiye kadar yapabildiğim tarihî tedkikat, Türklerin daha kable'l-İslam [İslam öncesi] zamanlardan başlayarak, pek zengin bir halk musikileri olduğunu, hatta Ermeniler, Macarlar, cenup Slavları gibi bazı akvam [kavimler] üzerinde musikimizin -- daha asırlarca evvel – icra-yı tesir ettiğini meydan-ı bedahete [açıkça ortaya] koymuştur. Türklerin halk edebiyatı hakkında yapılabilen bir tedkik, milli Türk musikisi için niye kabil [mümkün] olmasın? Bilhassa Rusya dâhilindeki Türklerden mühim bir kısmının halk musikisi hakkında Ruslar tarafından epeyce tedkikat yapılmıştır; bundan otuz sene evvel Petersburg Ulum Akademisi tarafından “Volga boyları Türklerinin musikisi” hakkında neşredilmiş dört yüz sahifelik büyük bir eser görmüştüm; müellif eserinin sonunda kendisinden evvel Türk musikisi hakkında yapılmış kırk elli eserden bahsediyordu. İşte Rauf Yekta Beyefendi, nakabil inkâr-ı salahiyet-i ilmiyesiyle [inkârı mümkün olmayan bilimsel yetkisiyle], biraz da Türklerin halk musikisi hakkında bizi irşad [doğru yolu gösterip] ve tenvir [aydınlatsalar] etseler ve içinde bütün Türk şubelerinin halk musikilerine de bir mevki ayrılmış mufassal [geniş] bir “Türk musikisi tarihi” vücuda getirseler, milli harsımız [kültürümüz] için ne kadar kıymetli bir rehber malik [sahip] olurduk!

Köprülüzade Mehmed Fuad
İstanbul “Darülfünunda Türk Edebiyatı Tarihi” Müderrisi

Açıklamalar

Mehmet Fuad Köprülü'nün bahsettiği Rauf Yekta Bey'in “La Musique turque” (Türk Müziği) başlıklı yazısı, Albert Lavignac'ın kurucusu olduğu ve ilk cildi 1922'de *Encyclopédie de la Musique et Dictionnaire du Conservatoire* başlığı ile yayımlanan ansiklopedinin “Histoire de la Musique” bölümünde yer alır ve 1913 yılında “Turquie”¹ başlığı altında yazılmıştır. Köprülü, bu yazının içeriği hakkında özet bilgiler vererek, Rauf Yekta Bey'in alçak gönüllüğünden dolayı Türkiye'deki bilim ve fikir insanlarının bu eserden hâlâ habersiz oldukları için bu yazıyı ilim dünyasına tanıtmayı amaç edindiğini söyler. Köprülü, makalesinin son paragrafında “halk edebiyatı” alanında yapılan araştırmalar gibi “halk müziği”nin de araştırılması adına bir müzik mütehassısı olan Rauf Yekta Bey'den bir istekte bulunur ve “Türk Musikisi Tarihi” adında ilmi bir eser kaleme almasını ister.

Çalışmamızın buraya kadar olan kısmı, Köprülü'nün adı geçen makalesinin çevirisidir. Bu kısımdan sonra, üzerinde durulacak olan konu Köprülü'nün söylediği “millî Türk musikisi” ile ilgili olacaktır. Köprülü'nün makalesi birkaç yönden Türk müziği tarihi adına çok önemli bir makaledir. Rauf Yekta Bey'in tanıtımını yaptığı “Türk musikisi” yazısı, makaleyi önemli kılan bir yönü iken, “klasik” ve “halk” müziği adına söylediği sözler de makalenin diğer

1 Rauf Yekta Bey, *Türk Musikisi*, çev. Orhan Nasuhioğlu (İstanbul: Pan Yayıncılık, 1986).

önemli bir yönünü teşkil eder. Köprülü'nün bu kavramlara yönelik sözleri özellikle 1890-1950 yılları arasında Türk müziği ve tarihine bakışta sosyolojik ve ideolojik yönleri göstermektedir. "...Arap ve Acemlerden aldığımız klasik musiki...", "millî Türk musikisi" tanımlamaları makalenin yazıldığı dönemi, Türk müziği (klasik ve halk müzikleri) anlayışındaki ideolojik yönleri ve Türk müzik tarihinde bazı kırılma noktalarını göstermesi bakımından önemli bir yere sahiptir. "...Arap ve Acemlerden aldığımız klasik musiki..." düşüncesi ne yazık ki Osmanlı mirasının reddedilmesine de neden olan ideolojik bir fikirdir ve bazı önemli Türk aydın kesimlerince dillendirilmiş bir düşüncedir. Arap ve Acem'den hatta Gökalp'e göre de "Bizans"tan² alınan bu müziğin 1926 yılında Dârülelhan'da eğitiminin yasaklanmasının altında hep bu düşünceler yatmaktadır. Yasaklar bununla da sınırlı değildir. 1934 yılına gelindiğinde radyolarda da bu müziğin yayımına yasak getirilmiştir. Çünkü Osmanlıların son dönemlerinde bir fikir olarak cereyan eden bu olaylar Cumhuriyet döneminde alınan radikal kararların bir sonucu olarak görülmektedir. "Klasik" müzik³ adına olaylar bu şekilde cereyan ederken halk müziği adına durum farklı bir yolda ilerlemektedir. Ulus devletlerin kurulmasında tetikleyici olan milliyetçi düşünceler müzik alanına da etki etmiş, millî olan bir müzik arayışı içine girilmiştir. Peki, milliyetçilik nedir ve müzik ile nasıl bir ilişkisi vardır? Şüphesiz, bu sorulara verilecek cevaplar bu çalışmanın sınırlarını aşacaktır. Ancak konuyu anlaşılır kılmak adına bu bağlantılara özetle değinmek de gerekmektedir. Milliyetçilik terimi günümüzde çok çeşitli anlamlara sahip olan bir kavramdır. Milliyetçiliğin, milletlerin oluşma ya da gelişme süreci, bir millete ait olma duyarlılığı ya da bilinci, bir milletin dili ve simgelerle temsili, bir milleti temsil eden toplumsal ve siyasal hareket hem genel hem de özel bir millet öğretisi ve/veya ideolojisi⁴ şeklinde tanımları yapılmaktadır. Bu tanımlar içerisinde yer alan "bir millete ait olma duyarlılığı ya da bilinci"nin "millî Türk musikisi" düşüncesinin oluşmasında şöyle bir süreci vardır; Necip Asım Yazıksız 1896'da *Malûmat* dergisine gönderdiği bir mektupta "ihya" edilmesi gereken bir "mûsikî-yi Türkî" den bahsetmektedir. 1898 yılında Ahmet Mithat Bey, *Tercüman-ı Hakikat*'te "artık" "asıl millî mûsikîmiz" den bahsetmektedir. "Burada da henüz 'halk' ifadesi yoktur ama 'millîlik' ifadesi daha fazla vurgu kazanmaya ve 'asıl olma' ifadesi 'millîlik' ile beraber daha sık kullanılmaya başlanmıştır."⁵ Ziya Gökalp ise *Türkçülüğün Esasları*'nda esas Türk müziğinin "halk müziği" olduğunu söylemiştir. Gökalp, bu düşüncesini şu temeller üzerine inşa etmiştir: Önce Osmanlı toplumu için Türklük, İslamlık ve Çağdaşlık sentezini öne süren Gökalp sonrasında, "...temel sosyal

2 Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları* (Ankara: Matbûât ve İstihbârât Matbaası 1339 [1923]).

3 1800'lü yıllardan itibaren Batı müzik kültürüne gösterilen ilgi, Cumhuriyetin kuruluşu ile beraber başka bir yola girmiş, "klasik" müzik tamamen reddedilmiş ve esas Türk müziği olarak Türk halk müziği görülmeye başlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için Özgür Balkılıç, *Temiz ve Soylu Türküler Söyleyelim-Türkiye'de Milli Kimlik İnşasında Halk Müziği* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2015).

4 Anthony D. Smith, *Milliyetçilik*, çev: Ümit Hüsrev Yolsal (Ankara: Atıf Yayınları, 2013), 15.

5 Okan Murat Öztürk, *Romantik, Oryantalist ve Milliyetçi Tutumlar Karşısında Tanbûrî Cemil Bey'i Doğru Konumlandırmak* -100. Ölüm yıldönümünde Tanbûrî Cemil Bey'e Armağan, yay. haz. Ruhi Ayangil (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2016): 40

yapının millet olduğu, millî kültürün (harsın) milleti meydana getiren gerçek ‘organik’ bir öz olduğunu savunmuştur.”⁶ Gökalp’in düşünceleri Cumhuriyet rejimi açısından da önemli bir yere sahiptir. Üstelik milliyetçi akımların getirdiği bu düşünceler kültürel açıdan sadece müzik alanında olmamıştır. Osmanlının son dönemlerinde milliyetçi bir bakış açısı hayatın her alanında kendisini göstermekteydi. Örneğin Ziya Paşa divan edebiyatının Arap ve Acemlerin etkisiyle ortaya çıktığını söylemiş, bu edebiyatın Türklere yabancı olduğunu belirttiğinden sonra Türklerin esas şiirlerinin “halk şiirleri” olduğunu ifade etmişti.⁷ 1789 Fransız İhtilali’nden itibaren dünyanın en önemli merkezlerine yayılmaya başlayan milliyetçilik akımları, imparatorlukların yıkılış sürecine etki ederken millet olma bilincinin oluşma sürecini de aynı ölçüde hızlandırmış ve millet olma düşüncesini her alana yaymıştır. Milliyetçi akımlarla birlikte “halk milliyetçiliğinin öncüsü” sayılan Johann Gottfried Herder’in (1744-1803) “millî ruh”u, “halkın ifade biçimi”⁸ şeklinde görmesi halk kültürüne yönelmenin temellerini oluşturmaya başlamıştır. İşte, “millî Türk musikisi” düşüncesi böyle bir süreç içerisinde gelişmiştir. Sonuç olarak, Türk müziği ve tarihi adına Köprülü’nün sözünü ettiği “millî Türk musikisi” kavramı bir dönemin sosyolojik ve ideolojik yönlerini göstermesi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Milliyetçilik Necip Asım, Ziya Gökalp, Mehmet Fuad Köprülü gibi aydınlar üzerinde etkili olmuş, onlar da bu etki ile ortaya attıkları fikirlerle kültürel alanda bugün hâlâ tartışma konusu olan olayların tetikleyicisi olmuşlardır. “Millî Türk musikisi” anlayışı millî olmayan bir müziğe -- Osmanlı mirası olan “klasik” müzik -- işaret etmiş ve bu müziğin 1926 ve 1934 yıllarında yasaklanmasına sebep olmuştur. Bu sürecin gelişimi 1890 ve 1923’lü yıllar arasında kapsamaktadır. Köprülü’nün bahsettiği ve millî olarak görülen halk müziği ise özellikle Cumhuriyet döneminde “esas Türk müziği” olarak kabul edilmiş ve batının tekniği kullanılarak çok sesli hale getirilmesi gereken bir müzik türü olarak görülmüştür. Ziya Gökalp ve daha birçok batılılaşma taraftarı olan kişilerin bu görüşü, Cumhuriyet döneminin müzik politikaları içerisinde en önemlilerinden birisidir. Cumhuriyet döneminde bu politikalara paralel olarak resmi kararlar alınmış (Millî Musiki Temsil Akademisi Kanunu), eğitim kurumları kurulmuş (Musiki Muallim Mektebi, Ankara Devlet Konservatuarı), yurt dışından hocalar getirtilmiş (Paul Hindemith, Béla Bartók) ve buna benzer daha pek çok girişimlerde bulunulmuştur. Bu yasaklamalar, Cumhuriyet ideolojisi penceresinden bakıldığında gerekli bir girişimdir çünkü yeni, eskinin yerini almalı ama eskinin de unutulması gerekmektedir. Yani Osmanlı tarihe karışmış, mirası da müzeye kaldırılmak istenmiştir. Batı karşısındaki yerini belirlemeye çalışan Osmanlı ve Cumhuriyet düşüncesi çareyi Batı gibi olmak veya tekniğini almak gibi bir anlayışla devam ettirmiş bu fikirler Türk yaşamının her alanına etki etmiştir. Müzik alanında ise bu “millî” müzik düşüncesini doğurmuş ve bu düşünce bir döneme damgasını vururken günümüze kadar etkilerini de sürdürmüştür. 1900-1990 yılları arasında yayınlanmış müzik süreli yayınlarında (*Musiki Mecmuası*, *Müzik Görüşleri*, *Orkestra*, *Musiki Dergisi*, *Nota* vb.)

6 Halil İnalçık, *Atatürk ve Demokratik Türkiye* (İstanbul; Kırmızı Yayınları, 2016), 110.

7 Balkılıç, *Temiz ve Soylu Türküler*, 82.

8 Meral Ozan, “Herder’de Volk Kavramı” *Millî Folklor* 6, 45 (2000): 40-42.

bu düşünceler sayısız tartışmalara yol açmıştır. Milliyetçi akımların getirdiği ideolojiler ve bu ideolojilere bağlı uygulamalar Türk müziğine ve tarihine olumsuz etki yapmış ve hâlâ da yapmaya devam etmektedir. Yine de, "millî" bir müziğe yönelme ideolojisinin Türk müziği ve tarihine önemli katkısı olmuştur. Günümüzde halen var olan Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi, bin bir emekle ve güçlüklerle derlenmiş olan on binlerce esere ev sahipliği yapmaktadır.⁹ Bu arşivde bulunan eserlerin Türk müziği ve tarihinde çok önemli bir yeri vardır.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

- Balkılıç, Özgür. *Temiz ve Soylu Türküler Söyleyelim - Türkiye'de Milli Kimlik İnşasında Halk Müziği*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2015.
- Gökalp, Ziya. *Türkçülüğün Esasları*. Ankara: Matbûât ve İstihbârât Matbaası 1339 [1923].
- İnalçık, Halil. *Atatürk ve Demokratik Türkiye*, 5. Baskı. İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2016.
- Necip Asım. "Dilimiz Musikimiz." Çeviren İdris Çakıroğlu, *Art-Sanat Dergisi* 8 (2017): 645-652.
- Ozan, Meral. "Herder'de Volk Kavramı." *Milli Folklor* 6, 45 (2000): 40-42.
- Öztürk, Okan Murat. *Romantik, Oryantalist ve Milliyetçi Tutumlar Karşısında Tanbûri Cemil Bey'i Doğru Konumlandırmak -100. Ölüm yıldönümünde Tanbûri Cemil Bey'e Armağan*. Yayına hazırlayan Ruhi Ayangil, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2016.
- Öztürk Okan Murat. *Türkiye'de Halk Müziği Derleme Çalışmalarının 100 Yıllık Öyküsü. Cumhuriyet'in Müzik Politikaları*. Derleyen Fırat Kutluk. İstanbul: H2O Kitap, 2018.
- Rauf Yekta Bey. *Türk Musikisi*. Çeviren Orhan Nasuhioğlu. İstanbul: Pan Yayıncılık, 1986.
- Smith, Anthony D. *Milliyetçilik*. Çeviren Ümit Hüsrev Yolsal. Ankara: Atf Yayınları, 2013.

9 Okan Murat Öztürk, *Türkiye'de Halk Müziği Derleme Çalışmalarının 100 Yıllık Öyküsü. Cumhuriyet'in Müzik Politikaları*, der. Fırat Kutluk (İstanbul: H2O Kitap, 2018), 48.